

NA MOKUPUNI.

Malalo o keia poe ae la e hoopuka mau aku ai makou, mai kela manawa aku, i na mea hou mai kela a me keia poe o ke kakou aina nei, ma ke ano he mapu lono pili kuloko iho ia no kakou nei.

Na Anoi o Kalaupapa.

Ma ka po o ka la 13 o Feberuari, ua ku mai la ka Mokolii me kona piha ukana, a malama mai ona i hiki mai ai na komite nana e koho ke kumukuai o na aina o na kamaaina, oia o J. S. Emesona, R. W. Andrew me Albert Trask. Ma ka la 14 ae ua hiki ae la lakou ma kahi o na aina o na poe mea aina e nana ai i ke ano a me ke kulana o ka aina, a pela me na hale. A ma ka hora 2 o ka auwina la ua noho iho la ka lakou halawai ma kahi o S. Kahalehuhu.

Penei ke kumukuai o na aina a me na hale i hooholoia e lakou. Ko Lolo (k) apana aina, eiwa eka, \$90; ko Nakilani (k), aia ma Nihoa, 19 eka, \$105; ko Aimoku (w) me kona kaikunane, ma ia wahi like no, elua apana, \$133; ko Kalili opio (k), eono eka, \$65; ko Kaulakupaa (w), he hapaha eka, mai ka pa pohaku a ka lepo, \$25; ko J.I. Keoki, he eha eka, \$20; ko S. Kahalehulu, Kinimaka (w), Lono (w) a me Walahia (k), ua kali ia ko lakou a maopopo ke kumukuai mai Honolulu mai.

Ma keia koho ana a na komite ua paa kela kumukuai, a eia ka lakou pane i na poe mea aina, "Ina hoohalahala lakou nei, pono no ke hoopii aku." Aloha no na kupa o ka aina mamuli o keia kanawai hao wale a lakou nei ma.

NA POE HOOLIMALIMA—Ko S. W. Kawelo, he mau mea kanu kana a me ka hale, \$275; ko Keaka (w) he hale wale no, \$80; ko Kaapela (w) hale, \$40; ko Kaehu Waiwaiole hale, \$70; ko Kalama (w) a me Maoca (w), \$20; ko J. W. Kahalewai hale aole i kohoia, a me he la e lawe wale ana ka Papa Ola ia hale o keia ae la na mea pili i na aina kuleana.

Ma ka po o ka la 14, ua eleu ae na keiki puhiohe o ka Bana Hawaii o Kalaupapa nei, i alakai ia e C. N. Kealakai, e hoonanea i na komite. Iloko no hoi o ia manawa i loa ai i ka lunahoomalu o ke komite ka laki nui mamuli o ka loa ana o ka inoa o kekahi mano kupua iaia, o ka piha ana iho la hoi ia o 101 mano kupua i loa iaia ke huiia mai Hawaii a Nihau. O ke kumu o kouna laki, no kona ninau pono ana mai no i ka lehu-lehu ina ua lohe lakou i ka inoa o kekahi mano kupua o Molokai nei, a ua aeia aku. O ka inoa o ua mano la, o Kanewaalii. Hu ka aka.

Ma ka la 15, ua pau nui aku la lakou i ka hoi ma ke alanui pali, a ma ia hoi ana ua loa iho la kekahi o lakou i ka ma'i ponuniu a kakaa i ka pali a paa

ma kau wahi kiowai pohaku uuku. Ua nui na wahi i poio, a o R. W. Anaru ka mea i poio.

Ua hiki mai ma ka la 21 ka Luna Nui Pake o ka hui ai nana e malama nei ka ai a na ma'i, mamuli o ka nui o na hoopii no ka inoino o ka ai. I kona hiki ana mai, a ohe ai i ikeia ke ine. Mai iaia mai i loa ai keia mau olelo hooahuoli: "Hoomanawanui kakou, kokoke no e pau pilikia. Kokoke no, Moiwahike noho ma ka Nohoolii." Nui ka hauoli no kana mau olelo, a he ekolu huro i haawii nana.

S. W. KAWELO.

Kalaupapa, Feb. 22, 1894.

Na Mea Hou o ka Ua Loku.

HE EHU WAWAE NO KALANI.

He nui ka ua o Hanalei nei i keia mau la, he ua kilihune me ke anu pu. A ma ka la 11 o Feberuari, ua hoomaka mai la na kula pakaua eloelo o Kulanihako i iho makawalu ilalo nei, a ma ka hapalua like o ka po, ua olapa mai la ka uwila, nei nakolokolo ae la ka hekili a hoomaka mai la ka nui o ka ua. Ua noke ka ua a hiki i ke ao ana. Ua olelo ae kekahi poe aole i ikeia kekahi kau ua e like me keia i na makabiki i hala aku. Ua kahe mai ka wai maluna o na puu a me na awawa wai ole mamua, a ua pihakui ae na muliwai i ka wai, e puku ana i na kumulaaui no ka moana kai uli—kai lipolipo, a he ula pu waie no ka moana i ka lepo a ka wai. A ua uhpuia na mahi laki o na Pake a ua komo pu ia na hale e ka wai a hapalua like o ka hale, a he ekolu lio i make a ua lilo pu aku me ke kao o Lumahai a hele makaikai aku la ma ka ili laumania o ka moana.

PIHOLO I KA MULIWAI.

Ma ka auwina ia o ka la 13 mai, ua piholo iho la kekahi Iapana iloko o ka wai ma ka muliwai o Waiaula, Hanalei, o ka inoa o keia Iapana, o Kasiamura Kama Hanakapia. O ke kumu o ka make ana, oia oia e hele ana maluna o kekahi uwapo papa, e moe ana mai kekahi a i kekahi aoao, a e auamo ana he mau pakeke wai, a iaia mawaena o ua uwapo nei ua naki iho la ka pou a banee iho la ka uwapo a haule aku la oia a nalowale. He 3 nae poe wahine ma kahi manao mai ka Iapana poio mai i ike i kona haule ana. Ua hoomaka aku la lakou e kahea i na Kepani a hoomaka mai la lakou e holo a hiki i kahi o ka mea poio a luno ia iho la loa. Ua hapaiia aku la i kula a hoomaka ka hoana o ke abi a kauia aku la iluna, he hapalua hora o ke kau ana a waihoia mai la i kula me ka

hooahulii o ke alo i lalo, a hoomakaia e anaana. Ua poholehole ka ili e like me ka puua i unuunua iluna o ke abi, pela keia Iapana, he ku i ka manao-nao ke nana aku. O ke kiekie o ka uwapo mai ka wai ae, he 9 kapuai a o ka hohonu o ka wai he 18 paha kapuai. A ma ka la 14 i neho ai na kiure no ke kolonelo ana, a o ka lakou olelo hooholo, "ua make mamuli o ka piholo ana iloko o ka wai," a pela no ka ike a ke kauka.

J. W. KAMALI.

Hanalei, Kauai, Feb. 15, 1894.

Ua Hala ma kela Ao.

MRS. KOMELA KALA RODENHURST.

Ma ka wanaao Poaha, la 16 o Feberuari, 1894, hapaha i hala ae o ka hora 2, ua haalele mai i keia ola ana o **Mrs. Komela Kala, ka'u kaikamabine i aloha au ia, ma Makapala, Kohala Akau, ma o ka hoomailo loihi ana a ka ma'i i kona kino no eiwa a oi makahiki. Ua hanau ia oia ma Waiapuka, Kohala Akau, Hawaii, i Okatoba 14, 1871, na J. M. Kawelo me Mrs. K. Kawelo, nolaila, ua piha iaia na makahiki he 22, 3 malama a me 17 la, a hoi aku la me ka Makua Nui ma ka laui.**

Ua hoonaua oia ma Mouna Oliva, kula kaikamahine o Kohala, o Miss Lailana ke kumu. I kona wa he eha makahiki na noho pu me kona mau hanau mua elua, a he ehiku ona makahiki i noho ai ma ia kela a haalele ke kumu ia lakou a hoi no kona home ma Waimea, a hoi mai la oia me maua na makua. Ua hookomoia oia ma ke kula hele la o Ainakea, oia ko Mr. Poepoe wa e noho kumukuia ana, a hiki wale no i kona wa i mare aku ai i ke kane ma ka la 19 o Sepatemaba, 1891, me W. V. Rodenhurst, he kanaka o na aina e. Ua loa ia laua ka noho oluolu ana me kona makua no na makahiki elua a oi ae, a ua lilo mai i makua no maua a me na chana he lehulehu.

J. M. KAWELO.

Halewili o Niulii, Kohala, Feb. 12, 1894.

MOSES BARRETT.

Ma ka Poakolu, la 7 o keia mahina, ma Kaawaloa, Kona Hema, ua hookuu mai la i keia ola ana o Moses Barrett, a hoi aku la e moe iloko o ka opu puauuanu o ka honua. Ua haalele ike oia i ka wahine, na keiki a me na makamaka he nui e uaku nona ma keia ao. He luna hooikaika oia no KA MAKAANANA. Me he mea la ua hiki aku ka nui o kouna mau makahiki i ke 50 a keu aku.

S. M. MALUAIKOO.

Kaawaloa, Kona Hema, Maraki 12, 1894.

Na Uha o ka Moana.

Ma ka Poalua, Maraki 6, i ku mai ai ka mokupea Geneva iloko o 52 la holo mai Nukakela, Wale Hema Hou, me 955 tona lanahu, a ua hlo ae ma ke kuai ia W. G. Iwini Ma. Iaia mawaho ae o na aekai o Nu Kil ni, ua ulupaia oia e ka makani oolea a lilo aku la kona pea ihu. Elua la mahope iho ua haule aku la ka malamamoku iloko o ke kai, a e ole e hookuu koke ia he wahi waapa uuku i malamaia no ia ano ulia wale, pakele ai oia mahope o kona auau kai ana no 20 minute, a o kekahi kumu no hoi ona i pakele ai, he mea oia i lehia i ka au.

Ma ka la 4 nei ua ike aku la oia i ke kiapa okohola Iver (Aiva), a ua hoike ae ua loa iaia he ekolu kohola. Ia la no i ikeia ai ka mokumahu okohola Belevidia mawaho aku o keia mau Paemoku. Ua kipa ike ae kona kapena ia luna o ka Belevidia a ua hoike aku oia i e ana i kekahi kohola nui i ka la mamua iho, ua hoonohaha pu ia ka waapa a hookahi kanaka i make, o kekahi ae hoi ua pau na niho o mua i ka paioa a helelei. Ma ka la 3 nei, oia e hoie ana ke kapena o ka Belevidia i kekahi moku aku, a ua hapalua paha o ke ala ua hae ae la he mano nui i ka waapa, a loa he puka ma kona aoao. Eia nae, mamuli o ka hooikaika ana ua pili aku la ke kapena i kela moku, a ua huiia ka waapa a kau iluna a pabonohono hou ia.

Ua hoike mai o Kapena Wilesona, o ke Geneva, i ka wa o kona moku mawaho ae o ka Mokupuni o Hawaii, ua ano paewa ae la kana panana, a mamuli o ia ua libi launa ole mai oia i ka aina. Ano like ae la keia haawina me ka mea i hoike ia e kekahi Lutanela o kekahi mokukaua Beritania i hoike ai he mau makahiki lehulehu i hala ae, oia hoi, ma kahi kokoke ia Hawaii ua paewa ae la ke panana i na hana a ka Pele.

O ka Kapena Wilesona wahine mai nei kekahi me ia a me na keiki ekolu, ma ke kai lakou i hanauia ai, a he poe holomoku eleu hoi.

He mau ilio hou no ka kela mau mea na laua na ilio i hanai laaumake ia ai mamua aku nei i kuai iho nei, he ilio kane o 11 malama no \$100 a he ilio wahine aoo. I ka po Poaha, la 8 nei, ua hanai hou ia no ka ilio kane i ka laaumake a make imua o na ukato o ke kahu. Me he la na kekahi mea manaoino paha keia. Eia na makai ke imi nei i ke kolohe.

He papa leo pili ekalesia ko ke kibi o na alanui Betela me Moi i kakahiaka Poalima, la 9 nei, mawaena o Lunakahiko Kalapa me J. M. Poepoe, o ka Ekalesia Moremona i hooponepono hou ia, ma kekahi aoao, a me N. F. Bugese, o ka Ekalesia Poouro, ma kekahi aoao. Nui ka lealea i ka hoolohe i ka lakou hooapaapa pili hoomana, e pili ana no ka milenio a me kahi mau kumulelo e ae, a ua lehu-lehu na poe i kuku ae malaila e hoolohe ai.